

BEYNƏLXALQ MÜNASİBƏTLƏR   INTERNATIONAL RELATIONS
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ

DOI: 10.36719/AEM/2007-2019/47/67-71

Xaliq Hüseyn oğlu Dadaşov
Azərbaycan Texniki Universiteti
dadasov@mail.ru

QLOBALLAŞMA VƏ TERROR FƏALİYYƏTİNİN TƏHLÜKƏLİ MƏNBƏYİ

Açar sözlər: terror, terrorizm, beynəlxalq terrorizm, etnik münaqişələr, dini ekstremizm, separatizm

Keywords: terror, terrorism, international terrorism, ethnic conflicts, religious extremism, separatism

Ключевые слова: террор, терроризм, международный терроризм, этнические конфликты, религиозный экстремизм, сепаратизм

Müasir dövrdə terrorizmin əhatə dairəsinin genişlənməsi getdikcə bütün bəşəriyyəti düşündürməkdədir. Məqalədə beynəlxalq terrorizmin yaranma səbəbləri, tarixi kökləri araşdırılır, terrorun əsas formaları qeyd edilir. Müxtəlif terrorizmin hər hansı dinlə əlaqələndirilməsini əsassız hesab edir. Eyni zamanda etnik terrorizm ətraflı təhlil edilir və xüsusi diqqət erməni terroruna və onun nəticələrinə yetirilir.

XX əsrin ortalarından başlayaraq dünyada elmi-texniki nailiyyətlərin sürətlə inkişaf etdiyi bir dövrdə bəşəriyyət həm də özünün ən böyük təhlükəli düşməni kimi terrorizm dalğası ilə üz-üzə qalmışdır. Tədqiqatlar göstərir ki, ötən yüz illiklərdə terrorun müxtəlif formalarda təzahür etməsinə baxmayaraq, bu problem cəmiyyəti indiki qədər düşündürməmişdir. Məhz bu baxımdan bütün dövlətlər terrorizmin kökünün və yaranma səbəblərinin araşdırılması missiyasını öz qarşısına məqsəd qoymuşdur. Məlum faktdır ki, hal-hazırda dünya ölkələri içərisində bu və ya digər formada separatizmdən və terrordan əziyyət çəkməyən ölkə yox dərəcəsidir. Lakin bu hər bir ölkədə müxtəlif cür cərəyan etdiyinə görə onun təhlilində də müxtəlif fikirlər formalaşmışdır, beynəlxalq səviyyədə ortaq bir nəticəyə gəlinə bilməmişdir.

Tədqiqatlar göstərir ki, terror anlayışı olduqca geniş mənalar daşıyır, onun nailiyyətinin açılması isə bu problemin dərinədən başa düşülməsinə şərait yaradır.

Hər şeydən əvvəl qeyd etmək lazımdır ki, terror istənilən hallarda hər hansı qruplar arasındakı siyasi, iqtisadi, mədəni münasibətlərin pozulması və birinin digərinə silah və digər güc yolları ilə öz iradəsini qəbul etdirməyə cəhd etmək nümunəsidir. Müasir dövrdə demokratik cəmiyyətlər, ictimai qruplar və siyasi partiyalar terror aktlarının törədilməsini acizlik və siyasi iradənin zəifliyi kimi dəyərləndirirlər. Cəmiyyətin daxilində və xaricində bütün anlaşılmazlıqların səmimi və diplomatik iradə ilə həllini daha məqbul hesab edirlər. Əfsuslar olsun ki, biz bu ideyanın hazırda bütün cəmiyyətlərin qabaqcıl insanların istəyi olaraq qalması ilə üzləşirik.

Terror hadisələrinin törədilməsi həm bir dövlətin daxilində baş verir, həm də dövlətlər arasındakı terror qruplaşmaları tərəfindən həyata keçirilir. Bunlar daxili və xarici terror olmaqla iki hissəyə bölünür.

Məlum 2001-ci ilin 11 sentyabr hadisələrindən sonra beynəlxalq terrorizm anlayışı dünya gündəmini tutan əsas məsələlərdən birinə çevrildi. Qeyd etmək lazımdır ki, məhz 11 sentyabr terror aktlarından sonra bu global bəlanın hansı təhlükəli mərhələdə olduğu barədə bitkin təsəvvür yarandı. Beynəlxalq hüquq baxımından beynəlxalq terrorizmə verilən tərif onun mahiyyətini belə ifadə edir: beynəlxalq terrorizm beynəlxalq qurumları, konkret dövlətlərin hökumət orqanlarını və ya dövlət rəhbərliyini hər hansı qərarın qəbul edilməsinə, beynəlxalq hüquq əsasında müəyyən tədbirlərin həyata keçirilməsindən çəkindirməyə məcbur etmək, beynəlxalq təhlükəsizliyi və ya dövlətlərarası münasibətləri pozmaq məqsədi ilə konkret fərdlər və ya fərdlər qrupu tərəfindən dövlət başçılarına və ya hökumət nümayəndələrinə bədən xəsarəti yetirilməsi və ya onların öldürülməsi, beynəlxalq təşkilatların və ya həmin təşkilatlara tabe olan qurumların yerləşdiyi binaların müxtəlif üsullarla dağıdılması, əməkdaşlarına bədən xəsarəti yetirilməsi və onların öldürülməsi, qeyd olunan qurumların və onlarda çalışan şəxslərin əmlakının məhv edilməsi, yaxud bu cür hərəkətlərin törədilməsi barədə hədələrin yayılmasıdır.

Terror və terrorizm anlayışı yeni yaranan anlayış deyildir. Bu gün dünyanı lərzəyə gətirən terrorizm anlayışı əsrlər boyu inkişaf edib. Ümumiyyətlə, XX əsrin ikinci yarısında beynəlxalq terrorun həqiqətən də global bəlaya çevrilməsi haqqında aşağıdakı rəqəmlər əsasında fikir yürütmək olar. Məs., 1970-ci illərdə 81114 terror aktı baş vermişdir, bunun da nəticəsində 4798 adam həlak olmuş, 6902 adam isə yaralanmışdır.

1980-ci illərdə 31426 terror aktı törədilmiş, bunun da nəticəsində 70859 adam ölmüş, 47849 nəfər isə yaralanmışdır. 1986-cı ildən 1996-cı ilə qədər 27087 terror aktı baş vermişdi, bunun da nəticəsində 51797 nəfər ölüb, 58814 nəfər yaralanıb. Göründüyü kimi, terror aktları keçən əsrin sonlarına doğru geniş yayılaraq bu gün dünyanın qlobal problemlərindən birinə çevrilmişdir.

Beynəlxalq terrorizmin yaranma səbəblərinə nəzər saldıqda onun həm cəmiyyət daxilində, həm də beynəlxalq səviyyədə kökləri olduğu meydana çıxır. BMT-nin “Beynəlxalq terrorizmlə mübarizə tədbirləri” haqqında 1996-cı il konvensiyasında terrorizmin aşağıdakı səbəbləri qeyd olunmuşdur: yoxsulluq, işsizlik, yaşayış yerinin çatışmaması, savadsızlıq, sosial qeyri-bərabərliyin kəskinləşməsi, kütləvi informasiya vasitələri ilə zorakılıq ideyalarının yayılması və s. Qeyd edilən səbəblərin sayını bir qədər də artırmaq olar: terrorizm merkantil maraqların mənəvi dəyərləri üstələdiyi, hakimiyyət orqanları ilə insanlar arasında uçurumun olduğu, qeyri-legitim hakimiyyətin fəaliyyət göstərdiyi, insan və vətəndaş hüquqlarının təmin edilmədiyi, korrupsiyanın və bürokratiyanın həyatın bütün sahələrində təzahür etdiyi və s. cəmiyyətlərdə baş verə bilər.

Beynəlxalq səviyyədə terrora rəvac verən səbəblər kimi aşağıdakılara nəzər salmaq vacibdir:

➤ dünya sosialist sisteminin iflası nəticəsində dünyanın super dövlətləri tərəfindən bölünməsinə edilən cəhdlər;

➤ sivilizasiya münaqişələri;

➤ inkişaf etmiş dövlətlərin başqa ölkələrin maraqlarını nəzərə almadan özlərinin iqtisadi, siyasi və hərbi maraqlarına üstünlük verməsi;

➤ regional, milli, etnik və s. münasibətlərin həll edilməsində ikili standartdan çıxış etmək;

➤ mütəşəkkil terror birlik şəbəkələrinin genişlənməsi və s.

Terrorun törəmə səbəblərindən biri də onunla bağlıdır ki, bunu həyata keçirənlər düşünülür ki, günahsız insanların həyatına bais olan tədbirlər həyata keçirməklə dünyanın nəzərini onların narazı qaldıqları məsələlərə yönəldəcək və yaranmış problemlər həll ediləcək. Ümumiyyətlə, terrorizm zəiflərin silahı kimi qiymətləndirilir. Çünki rəqiblə imkanlarının qeyri-bərabərliyi onları öz məqsədlərinə çatmaq üçün terrora əl atmağa məcbur edir. Məhz bu məntiqdən çıxış edərək terror mərkəzləri qeyd edirlər ki, onların terrodan başqa imkanları yoxdur və doğrudan da qeyri-zoraki hərəkətlərin uğursuzluğu terrorizmin yüksəlişinə şərait yaradır.

Bəzən səhv olaraq terrorun yaranması səbəblərindən biri İslam dini ilə əlaqələndirilir. Bu halda “Psevdoislamşünasların” daha çox diqqət etdiyi məsələ “Cihad” anlayışı ilə bağlıdır. Başqa sözlə desək, sanki “cihad” konsepsiyası terrorizmə haqq qazandırır. Həqiqətdə isə “cihad” hərfi mənasına görə, “ən yüksək” deməkdir. “İslam ideologiyasına görə cihad” İslamın yayılması və müdafiəsi uğrunda mübarizə kimi başa düşülür. Avropalılar cihadı ənənəyə görə indi də belə başa düşürlər. Əslində isə cihad daha geniş mənə daşıyır və hazırda müsəlman aləmində Məhəmməd beygəmbərin öz ardıcılları üzərinə qoyduğu öhdəliyi-dinin qorunmasını özündə ehtiva edir. “İslam fundamentalizmi” ideyasının həddindən artıq qabardılması nəticəsində ictimai şüurda hansısa terrorçu təşkilatların fəaliyyətini dinlə əlaqələndirmək meyilləri formalaşır ki, bu da qətiyyətlə yolverilməz haldır. Çünki bütün dinlər kimi, islam da hər cür zorakılığın, günahsız qurbanların, insan həyatına qəsd etməyin qəti əleyhinədir. Bu məsələdə islamın təməl prinsiplərindən terrora qarşı mübarizə üçün istifadə etmək daha ağılabatan olardı.

Müasir dövrdə beynəlxalq terrorizm müxtəlif forumlarda təzahür edir: iqtisadi terrorizm, siyasi terrorizm, ideoloji terrorizm, dini terrorizm, dövlət terrorizmi, etnik terrorizm və s. İqtisadi terrorizm ağır iqtisadi-sosial problemlər sayəsində yaranır. Həmin terrorun hədəfini iqtisadi qanunlar təşkil edir. İş burasındadır ki, bir sıra hallarda belə dövlətlərin özləri buna maraqlı olaraq rəvac vermişlər. Bu gün dünyanın müasir iqtisadiyyatı bütövlükdə beynəlxalq ticarət əlaqələrinin genişlənməsi əsasında qurulmuşdur. Bu əlaqələrin ayrı-ayrı ölkələr ərazisindən keçməsi həmin ölkələrdə təhlükəsizliyin təmin olunmasına böyük ehtiyac yaradır. Məhz iqtisadi və ticarət xarakterli terrorizm də bu proses zamanı reallaşdırılır.

Müxtəlif terrorçu qruplaşmalar bu işdə dövlətin müəyyən dairələrinin dəstəyinə arxalanaraq iri miqyaslı terror aktlarını həyata keçirməkdə maraqlı olurlar. Artıq neçə illərdir ki, bu işdən əziyyət çəkən ölkələr bir sıra səmərəli mexanizmlər işləyib hazırlasalar da bunun qarşısı bu gün də alınmamışdır.

Siyasi terrorizmin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, müəyyən terrorçu təşkilat tərəfindən idarəetmə orqanlarının çıxardığı qərarlara təsir etmək və ya onları ləğv etmək məqsədi ilə həyata keçirilir. Belə terror aktı adətən hər hansı ölkədə sosial böhran dövründə, xalqın öz maddi vəziyyətindən və məişət şəraitindən narazılıqlarının artdığı halda yaranır.

İdeoloji terrorizmdən müəyyən ideyanın təbliğini təmin etmək üçün istifadə olunur. İdeoloji terror heç də həmişə adekvat şəkildə terror aktı ilə müşayiət olunmur. Bu növ terror əsasən müəyyən dövlətlər tərəfindən dəstəklənir və əsas məqsəd dövlətin başqa ölkələrdə öz maraqlarını həyata keçirməkdir. Sovet İttifaqı kapitalizmi daxilindən devirmək üçün Avropanın bir sıra ölkələrində, məsələn İtaliyada Qırmızı Briqallalar, Türkiyədə PKK, Yunanıstanda 17 noyabr və s. kimi marksist-leninçi təmayüllü terrorçu təşkilatlar yaratmışdı.

Müasir dünyada beynəlxalq terrorizmin geniş yayılmış forması kimi dini terrorizmdən müəyyən siyasi məqsədlərə çatmaq üçün istifadə olunur. Dini pərdə altında həyata keçirilən terrorizm hər hansı dini ideologiyayı yaymaq məqsədi ilə ifrat dini qruplaşmalar tərəfindən həyata keçirilir. Dini terrorizmin daşıyıcıları əsasən müxtəlif konfessiyalara mənsub millətçi-ekstremist və ya dini-siyasi təşkilatlardır. Onların arasında İslam fundamentalizminə əsaslanan təşkilatların adı daha çox hallanır. Hansısa din adının terrorla yanaşı çəkilməsi yol verilməzdir. Belə şüarların səsləndirilməsi terrorun qarşısının alınması əvəzinə dini ədaləti daha da dərinləşdirir, düşünülməsi çox çətin olan nəticələrə gətirib çıxarır. Son dövrdə məhz dini motivlərlə bağlı olan terror aktları daha tez-tez baş verir. Bir faktı da qeyd etmək lazımdır ki, hazırda terrorçu qrupların əksərini dini qruplar təşkil edir. Belə qruplar əsasən böyük hərbi güc-qüdrəti olan qərb cəmiyyətlərini hədəf kimi seçirlər. Bu növ ekstremist qruplaşmalar başa düşürlər ki, qərbə, xüsusilə də ABŞ-a ənənəvi döyüşdə qalib gəlmək mümkün deyil və buna görə də onlar terror əməlləri törədirlər. Ən təhlükəlisi isə əlbəttə belə qrupların kütləvi qırğın silahlarına yiyələnməsi və ondan istifadə etməsidir.

Dövlət terrorizmi bir dövlət tərəfindən düşünülmüş və məqsədyönlü surətdə digər ərazidə həyata keçirilən zorakılıq metodudur. Əsas məqsəd geosiyasi, siyasi, iqtisadi, ideoloji maraqlar naminə həmin dövləti öz təsiri altına salmaq və ya ümumilikdə məhv etməkdir. Əsasən, dövlət terrorizmi siyasi dövlətlər tərəfindən strategiya formasında işlənib hazırlanır və həyata keçirilir. Məsələn Ermənistan Respublikası 1988-ci ildən başlayaraq Azərbaycana qarşı dövlət terrorizmi siyasətini həyata keçirir.

Nəhayət, etnik və ya milli terrorizm etnik qrupların, milli azlıqların toplum halında yaşadıkları dövlətlərdə mümkündür. Bu halda müxtəlif etnoslar içərisində onların müstəqilliyi məsələsini irəli sürən fərdlər qrupu yaranır, ya da birincilərin milli nümayəndələrinin kompakt yaşadığı dövlətə qarşı ərazi iddiaları irəli sürməyə başlayırlar. Nəticə isə xalqlar arasında çox böyük siyasi gərginliyin yaranmasına gətirib çıxarır. Separatist maraqlardan yaranan terror fəaliyyəti uzun illər həyata keçirilir. Məsələn, bask separatçıları (ETA).

Dünya tarixinin müasir mərhələsində millətlərarası qarşılıqlı münasibətlərin kəskinləşməsi istiqamətində gedən münasibətlərin əksəriyyəti terrorizmlə nəticələnir. Qeyd etmək istərdik ki, dünyadakı qloballaşmanın elə ən təhlükəli məqamı məhz bu faktor olmalıdır. Son zamanlar Amerika mətbuatı qeyd edir ki, “Dünyadakı bütün qarşılıqlı qarşılıqlımlar bu gün millətlərarası terrorizmin nəticələrindən doğur, insan haqları tapdalanır, qarşılıqlı anlaşmalar pozulur. Bu halda bəşəriyyətdə xalqlar arasında bir çox mənəvi hüquqi və siyasi məsələləri həll etmə məcburiyyəti meydana çıxır”.

Göründüyü kimi dünyanın super dövlətləri, bəzən beynəlxalq təşkilatlar milli-etnik problemlərin həllinə ikili standartlarla yanaşır, bəzən bu və ya digər səbəblərdən onların həllini istəmirlər. Zənnimizcə, tam qətiyyətlə demək olar ki, həyatda dinc yaşayan xalqlara qarşı separatizm və genosid əsasında həyata keçirilən terrorizmin ən böyük səbəbi bununla bağlıdır. Dağlıq Qarabağ separatçılarının terror fəaliyyətinin Ermənistan Respublikası və digər xarici qüvvələr tərəfindən dəstəklənməsi Azərbaycan torpaqlarının işğalı, minlərlə dinc sakinin məhvi, yüz minlərlə soydaşımızın yurd-yuvalarından didərgin düşməsi, minlərlə vətəndaşımızın əsir və girov götürülməsi, amansız işgəncələrə məruz qalması ilə nəticələnmişdir. Öz tarixi torpaqlarında xalqımız erməni genosidi ilə üz-üzə qalmışdır.

Erməni terrorizmin kökləri hələ XIX əsrin sonlarına (90 illərinə) təsadüf olunur. Bu xüsusilə 1890-cı ildə inqilabi “Daşnaqstyun” partiyasının yaranması ilə bağlıdır. Bu partiyanın yaranma tarixi göstərir ki, “Daşnaqstyunun” əsas siyasi mübarizə metodu terror, talançılıq, qətlərdir və bu gün də elə olaraq qalmaqdadır. Erməni terrorizminin I dövrünü əhatə edən XIX əsrin sonu-XX əsrin əvvəllərində ermənilər tərəfindən həm Türkiyədə, həm də Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində həyata keçirdikləri terror aktları nəticəsində minlərlə insan qətlə yetirilmiş, yandırılmış və başları kəsilmişdir.

Erməni terror təşkilatlarının Azərbaycana qarşı hücumlarının növbəti mərhələsi 1917-1921-ci illəri əhatə etmişdir. 1918-ci ildə Rusiya imperiyası daxilində baş verən ictimai-siyasi böhranlardan istifadə edən ermənilər xüsusilə də, Qarabağda, Zərgəzurda, Naxçıvanda, Bakıda, Qubada, Lənkəranda, Şamaxıda minlərlə azərbaycanlı qətlə yetirmişdi. Bu mərhələdə sadə azərbaycanlılarla yanaşı, N.Yusifbəyli (may 1920),

F.Xoyski və X.Xasməmmədov (19 iyun 1920), H.Ağayev (19 iyul 1920), B. Cavanşir (18 mart 1921) kimi dövlət xadimləri də erməni terroruna qurban olmuşdur.

Həmin dövrdə erməni terrorçuları Tələt paşa, Camal paşa kimi türk liderlərini qətlə yetirdilər.

Erməni terror fəallığının növbəti dalğası XX əsrin 70-ci illərinin ortalarında müşahidə edilmişdir. ASALA, Daşnaqstyun və bu kimi digər təşkilatlar, “Böyük Ermənistan” xülyasının gerçəkləşdirilməsi məqsədilə terror metodlarının həyata keçirilməsi üçün ideoloji əsaslar hazırlamış, xüsusi hazırlıq tədbirləri görmüşlər. Asalanın təmsalında yüzlərlə türk diplomatiyası və vətəndaşı terrora məruz qalmışdır.

Erməni terrorizminin ən dəhşətli işgəncələr, qurğular dövrü 1988-ci ildən başlamışdır. 1989-1997-ci illərdə Azərbaycanda törədilmiş 373 terror aktından 32-si Ermənistan xüsusi xidmət orqanlarının birbaşa dəstəyi ilə həyata keçirilmişdir. Bu terror aktları nəticəsində əksəriyyəti qocalar, qadınlar və uşaqlar təşkil edən iki minə yaxın insan həlak olmuşdur.

Erməni terrorizminin qanlı “nailiyyətinin” ən yüksək həddi 1992-ci ilin fevralında Qarabağın Xocalı şəhərində baş verən amansız soyqırımıdır. 1992-ci il fevral ayının 25-dən 26-na keçən gecə erməni terrorçu birləşmələri SSRİ dövründə Xankəndi (Stepanakert) şəhərində yerləşən 366-cı motaaticı alayın zirehli texnikası və hərbi heyətinin köməyi ilə XX əsrdə ən dəhşətli faciələrdən biri olan Xocalı faciəsini törətdilər. Bir günün içində yer üzündən silinən şəhəri tərk edən 2500 Xocalı sakinindən 613 nəfəri öldürülmüşdür. 27 ailə tamamilə məhv edilmiş, 230 ailə öz başçısını itirmiş, 1275 xocalılı əsir, 150 xocalılı itkin düşmüşdür. Bu əməliyyat o dövrdə Azərbaycan əhalisinə hədə-qorxu gəlmək məqsədi ilə həyata keçirilmişdir. Qeyd olunan əməliyyat Şuşa şəhərinin alınması zamanı da reallaşdırılmışdır. Nəticədə Şuşanın Azərbaycana məxsus olduğunu sübut edən çoxlu sayda qədim tarixi abidəsi məhv edilmişdir.

Göründüyü kimi, xalqımız erməni terrorundan kifayət qədər əziyyət çəkib və hələ də bu durum davam etməkdədir. Erməni terroru region üçün çox böyük bir problemdir. Erməni terror cəmiyyətinin Azərbaycana qarşı terror-təxribatı siyasətində digər xüsusiyyət separatçı qüvvələrin dəstəklənməsidir. Türkiyəyə qarşı PKK terror təşkilatı ilə işbirliyi təcrübəsinə malik olan erməni terrorçuları Azərbaycana qarşı “Sadval” təşkilatından istifadə etmiş, onun üzvlərinə Ermənistan və işğal altında olan Dağlıq Qarabağda hərbi təlimlər keçirilmişdir. Belə ki, xüsusi təlim keçmiş “Sadval”çıların erməni xüsusi xidmət orqanlarının bilavasitə dəstəyi ilə 1994-cü ilin martında Bakı metropolitenində 14 nəfərin həlakı, 42 nəfərin ağır yaralanması ilə nəticələnmiş terror aktı törətməsi artıq məhkəmə yolu ilə sübuta yetirilmişdir. 2011-ci il iyun-sentyabr aylarında Zaqatala və Balakən rayonlarında bir sıra terror aktları həyata keçirmiş Hacı Maqometov və onun dəstə üzvləri dəfələrlə Yerevanda və qondarma “DQR”-da xüsusi hazırlıq keçmiş, onlarla “Car Balakən Respublikası” separatçı rejimini yaratmaq üçün Ermənistan tərəfindən kömək rədd edilmişdir.

Ermənistan terrorizmi Qafqaz regionunda dağıdıcı bir faktordur. Hal hazırda Türkiyə dövləti kifayət qədər güclü olduğundan, erməni terrorunun hədəfi Gürcüstanın Carvaxeti bölgəsinə doğru dəyişmişdir. Bölgədə aktiv şəkildə erməniləşdirmə siyasəti həyata keçirilir. Erməni terror cəmiyyətinin terror aktlarını həyata keçirmək üçün vaxtilə Azərbaycanda yaratdığı “Qarabağ” komitəsinin bənzəri olan “Cavakx” təşkilatı artıq Rəsmi Tbilisiyə qarşı iddialar irəli sürməyə başlamış, bölgədə erməni dilinə rəsmi dil statusu verilməsini tələb etmişdir.

Regionda yeni münaqişə ocağının yaranmaması üçün Gürcüstan dövləti ilə fəal əməkdaşlıq edərək, dünyanı separatçı-terrorizmin iç üzünü tanımaq üçün çalışmaq lazımdır. Erməni terrorizmindən böyük əziyyət çəkən Azərbaycan Respublikası hazırda beynəlxalq terrorizmin bütün forma və təzahürləri ilə ardıcıl mübarizə aparır. Qeyd etmək istərdik ki, terrorun nə milli, nə dini, nə də irqi mənsubiyyəti yoxdur, o, bəşəriyyətin birmənalı düşmənidir. Rəsmi Bakı siyasəti və geosiyasi məqsədindən asılı olmayaraq, terror yolunu seçənlərə qarşı amansız mübarizə tərəfdarı kimi çıxış edir, bu savaşa ayrı seçkiliyi və ikili standartlar siyasəti yeridilməsini yolverilməz hesab edir.

Terrorizmi törədən səbəblərin, eyni zamanda onun yayılması üçün şərait yaradan amillərin kökü kəsilməsə, bu sosial bəla ilə mübarizədə uğur qazanmaq heç vaxt mümkün olmayacaqdır. Yeni dünya düzənində terrorizmin tamamilə aradan qalxması biləcəyini iddia etmək sadələşmə olardı. XXI əsrdə terrorizmin ilkin səbəblərinin aradan qaldırılması yalnız insanların baxışlarında və ümumilikdə cəmiyyətdə terror fəaliyyətinə münasibətin dəyişməsi sayəsində mümkün ola bilər. Lakin bir məsələni xüsusi vurğulamaq istəyirik ki, terror əleyhinə müharibə ilk öncə “beyinlərdə” aparılmalıdır. Məhz bu yolla global xarakter almış təhlükəli cərəyanların Azərbaycanda yayılmasının qarşısını almaq olar və yeni qarşıdurmalara imkan verməmək mümkün olar.

Ədəbiyyat:

1. New-York Times, 1976. p 141.
2. İsmayılov F. Dağlıq Qarabağ konfliktı. ABŞ-in qlobal siyasəti kontekstində. Bakı, 2001.
3. Xəlilova S. Sivilizasiyalararası dialoq. Bakı, 2009.
4. C.Angelo Corlett. Terrorism: A philosophical Analysis. 2003.

Globalization and the dangerous source of terror activity

Summary

In the modern period, the expansion of the impact of terrorism excites the whole public. The causes of international terrorism, historical roots are analyzed, the main forms of terrorism are stated in the given article. The author considers the connection of terrorism with any religion unreasonable. At the same time, ethnic terrorism is studied in detail and a special accent is made on Armenian terror and on its outcome.

Глобализация и источник опасности террористической деятельности

Резюме

В современный период расширение круга воздействия терроризма волнует всю общественность. В статье анализируются причины возникновения международного терроризма, исторические корни, основные формы терроризма. Автор считает небоснованной связь терроризма с какой-либо религией. При этом подробно исследуется этнический терроризм и особый акцент делается на армянский террор и на его результаты.

Rəyçi: dos. A.Sadıqov